

Za bezpečný domov

**Závěrečná zpráva kvantitativního výzkumu
společnosti IKEA**

Za bezpečný domov

Závěrečná zpráva kvantitativního výzkumu společnosti IKEA

Návrh výzkumu za použití veřejně dostupných baterií otázek a odborné konzultace Branislavy Marvánové Vargové, Jitky Polákové a Jaroslavy Chaloupkové v rámci projektu „Covid 19 Emergency Community Support“ připravily Blanka Nyklová a Dana Moree.

Překlad dotazníku zajistila agentura Kantar.

Sběr dat a jejich analýzu vypracovala agentura Kantar Hoffmann.

Jazykovou korekturu provedly Iva Peterková a Anna Hrudková.

Grafické zpracování Jan Wasserbauer / we do marketing.

Závěrečnou zprávu z výzkumu zpracovaly na základě podkladů od agentury Kantar Blanka Nyklová (Sociologický ústav AV ČR, v. v. i.) a Dana Moree (Univerzita Karlova, Fakulta humanitních studií).

Obsah

Hlavní zjištění	4
Úvod	6
Výzkumný design	7
Vzorek	7
Sběr dat	10
Zaměření výzkumu	10
Zjištění	11
Představa o domácím násilí u většinové populace	11
Předchozí osobní nebo zprostředkované zkušenosti s domácím násilím u většinové populace	13
Názory a stereotypy většinové populace spojené s domácím násilím	15
Ex/manžel, ex/partner jako násilník	17
Koho se domácí násilí týká	18
Okolnosti domácího násilí	19
Vliv domácího násilí na děti	20
Oběti domácího násilí	21
Co je domácí násilí	22
Systém pomoci obětem DN	24
Příčiny DN	25
Kulturní a genderová podmíněnost DN	25
Genderové stereotypy a obviňování obětí	26
Falešné obvinění	28
Životní podmínky a pociťované bezpečí	29

Hlavní zjištění

Kvantitativní výzkum na dospělé populaci ČR ve věku 18 – 65 let je reprezentativní z hlediska pohlaví, věku a regionu, jsou v něm nadreprezentovány skupiny s vyšším stupněm dosaženého vzdělání a s vyšším socioekonomickým statusem, což je zapříčiněno metodou sběru dat CAWI.

Nejzajímavější výsledky výzkumu se vážou ke znalosti někoho v okolí, kdo domácí násilí zažil, nebo se to o něm předpokládá, a dále zejména ke stereotypům a tomu, kdo je ve sledované populaci zastává.

Zásadní dělicí linií v celém vzorku se ukazuje **postoj k fenoménu domácího násilí**. Pokud jej dotazovaní označili za přeceňované (11 % dotázaných, v této skupině jsou významně nadměrně zastoupeni muži oproti ženám), jejich názory na jednotlivé výroky, které mapují to, kdo zastává jaké stereotypy v souvislosti s tímto tématem, jsou výrazně vychýleny oproti většině, a to tak, že stereotypní názory zastávají výrazně častěji než většina dotázaných.

Významnou dělicí linii představuje i odpověď na otázku, zda se jedná o jev, který se týká okrajové části společnosti či spíše její většiny, a zda by se mu mělo nebo nemělo věnovat více pozornosti. **Lidé, kteří věří, že se jev týká většiny společnosti**, se zdají být o domácím násilí lépe informováni oproti celku dotazovaných a logicky tak méně často podléhají některému ze stereotypů, které se s domácím násilím pojí.

Další důležitou dělicí linií se ukazuje být **pohlaví**. Týká se to jak postojů k jednotlivým stereotypům, tak například toho, zda dotázaní znají někoho, kdo má s násilím zkušenost, anebo někoho, u koho tuto zkušenost předpokládají. Ve sledovaném vzorku muži obecně častěji souznějí se stereotypy, ať už jde o obviňování obětí z násilí, nebo například zlehčování dopadu násilí na děti. Zároveň muži výrazně méně často znají někoho, kdo má s násilím zkušenost.

Muži tak například výrazně častěji souhlasí s obviňováním žen z toho, že násilí vyprovokují¹ (s výrokem souhlasí 68 % dotázaných mužů, ale jen 45 % žen). Podobně u otázky po tom, zda je pochopitelné, že zanedbávání péče o domácnost ze strany ženy může vést k násilné reakci², s ní nejčastěji souhlasili lidé, kteří domácí násilí vnímají jako přeceňované téma (46 % z nich s výrokem souhlasilo) a právě muži (38 % z dotázaných mužů s výrokem souhlasilo).

Vliv toho, zda dotazovaní znají někoho s takovou zkušeností, se projevil nejvíce u otázky po tom, zda je domácí násilí součástí české kultury. Ti, kdo někoho se zkušeností násilí znají, si výrazně častěji myslí, že **domácí násilí je součástí české kultury**.

Výzkum ukázal na řadu stereotypů a předsudků zejména v oblasti rovnosti žen a mužů, které jsou široce rozšířeny a mají dopad i na otázky spojené s domácím násilím. Zřejmě nejvíce

¹ Znění otázky: K domácímu násilí dochází někdy také proto, že žena svého partnera/manžela vyprovokuje. Možnost výběru odpovědí „souhlasím“, „spíše souhlasím“, „spíše nesouhlasím“, „nesouhlasím.“

² Pokud se žena nestará o domácnost, je pochopitelné, že na to partner může reagovat násilně. Možnost výběru odpovědí „souhlasím“, „spíše souhlasím“, „spíše nesouhlasím“, „nesouhlasím.“

znepokojivé je zjištění, že **právo na sex odvozuje od vzniku vztahu**, ať už v podobě partnerství či manželství, **okolo poloviny dotázaných**. Naopak vnímání společenské podmíněnosti násilí není dostatečné, převládají psychologizující přístupy, které směřují k tomu, že za tímto společenským jevem hledáme pouze individuální příčiny a jeho strukturální podmíněnost zůstává skryta.

Úvod

Kvantitativní výzkum „Za bezpečný domov“ vznikl ve spolupráci společnosti IKEA, Koalice NeNa a Univerzity Karlovy jako jeden z podkladů pro dvouletou kampaň, kterou společnost Ikea zahájila v České republice, na Slovensku a v Maďarsku v roce 2021. Výzkum byl prováděn ve všech třech zmíněných zemích, jeho metodologie a zejména použité baterie otázek byly přizpůsobeny potřebám situace v každé z daných zemí, a to především z hlediska zaužívaných slovních spojení a terminologie.

Tato zpráva obsahuje klíčová zjištění za Českou republiku a jen okrajově přináší srovnání s dalšími zeměmi. Z hlediska zaměření se jedná primárně o výzkum veřejného mínění o jevu domácího násilí, nicméně obsahuje i data týkající se konkrétní zkušenosti s výskytem tohoto jevu v sociálním okolí respondentek a respondentů. V rámci České republiky navazuje na reprezentativní šetření, jež se vztahují k domácímu násilí, respektive k nějakému z typů násilí, jež se vyskytují i v kontextu domácího násilí (např. *Amnesty International*, 2015; *Problematika domácího násilí optikou české populace*, 2020). Výzkum se nesnaží zaplnit mezeru v oblasti zjišťování prevalence daného jevu, ale poskytuje ucelený pohled na postoje české populace k domácímu násilí včetně předsudků, jež v této oblasti panují a jež mohou osobám ohroženým domácím násilím bránit v řešení jejich situace.

Z hlediska realizace vznikl výzkum ve spolupráci všech výše zmíněných organizací. Výzkumnice z Univerzity Karlovy formulovaly ve spolupráci s organizacemi sdruženými v Koalici NeNa základní výzkumný design. Po konzultacích s kolegy a kolegyněmi ze Slovenska a Maďarska byl společností Kantar Hoffmann sestaven on-line dotazník, jehož překlad zajistila společnost Kantar. Následné vyhodnocení dat realizovala opět společnost Kantar Hoffmann a závěrečnou zprávu na základě zpracovaných dat vypracovaly opět výzkumnice z Univerzity Karlovy. Jednotlivé kroky byly průběžně konzultovány se společností Ikea a Koalicí NeNa.

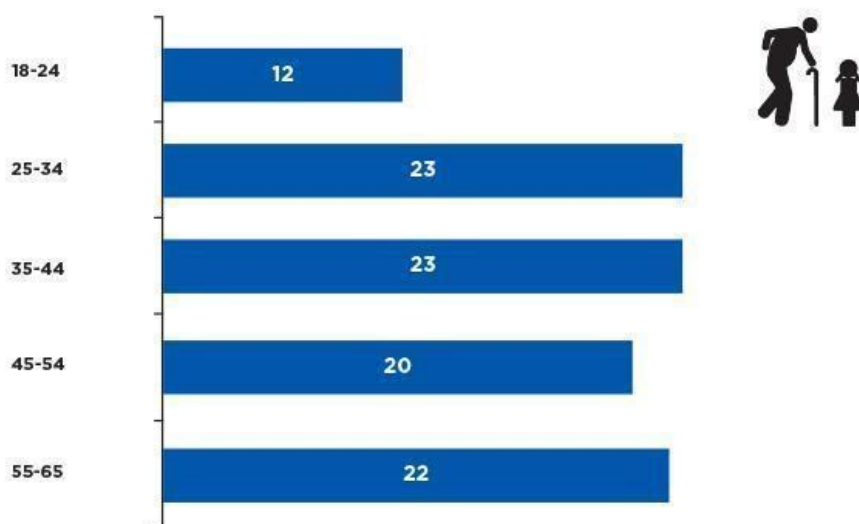
Výzkumný design

Vzorek

Předkládaný výzkum se zaměřil na vzorek 1500 respondentů ve věku 18 – 65 let, zastoupení mužů a žen bylo vždy 50 %.

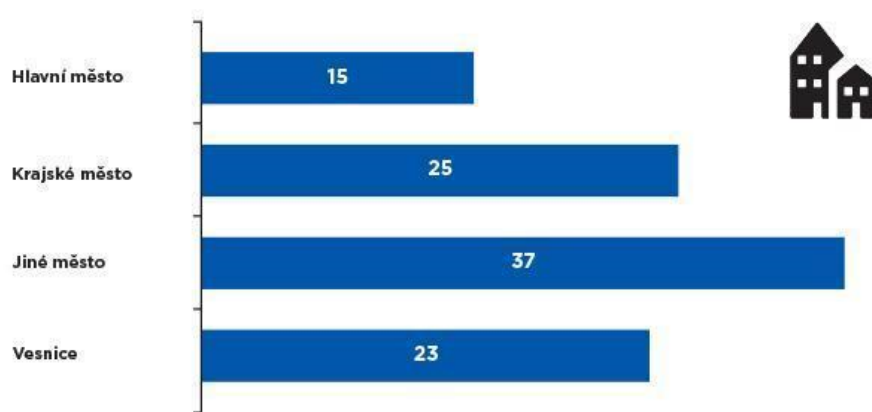
Výzkumný vzorek byl reprezentativní z hlediska pohlaví, věku a regionu. Agentura Kantar Hoffman použila jako podklad pro konstrukci vzorku data Českého statistického úřadu. Složení vzorku bylo následující, čísla vyjadřují procentuální zastoupení jednotlivých skupin ve vzorku:

Věk:

Agregace odpovědí na otázku „Kolik je Vám let?“, N=1500.

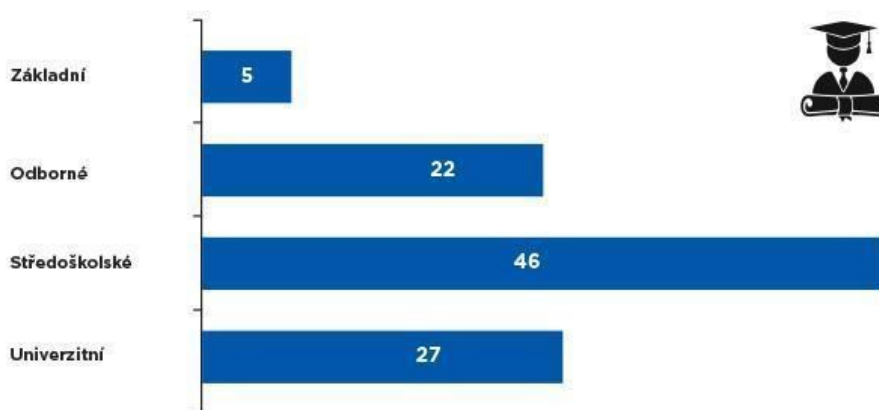
Velikost sídla:

Výběr pouze jedné z odpovědí na otázku „Kde bydlíte? Prosíme, uveďte své PSČ“, N=1500.

Výzkumný vzorek nebyl reprezentativní z hlediska vzdělání.

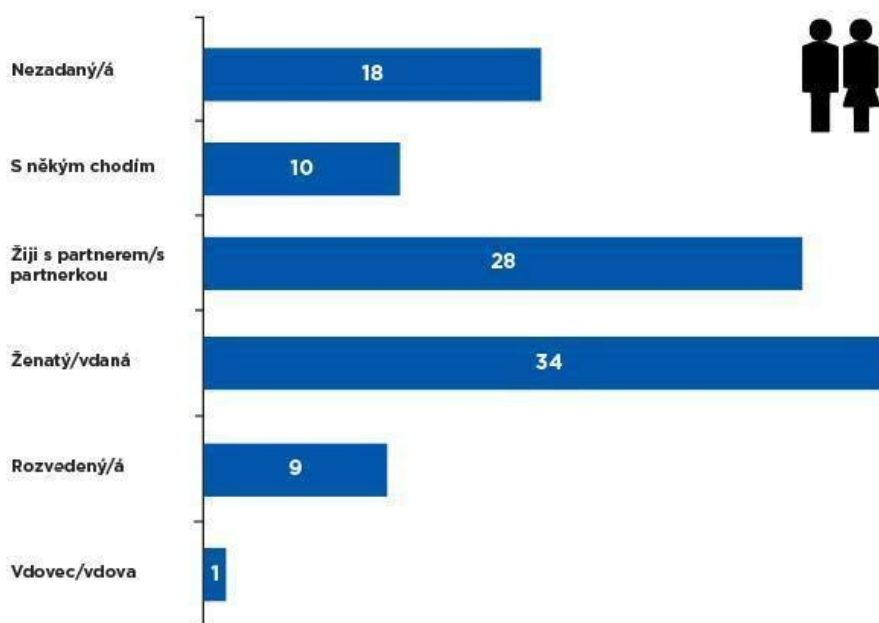
Vzdělání:

Výběr pouze jedné z odpovědí na otázku „Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?“; výběr z možností: Neukončené základní; Základní; Středoškolské bez maturity; Středoškolské s maturitou; Vyšší odborné; Vysokoškolské; N=1500.

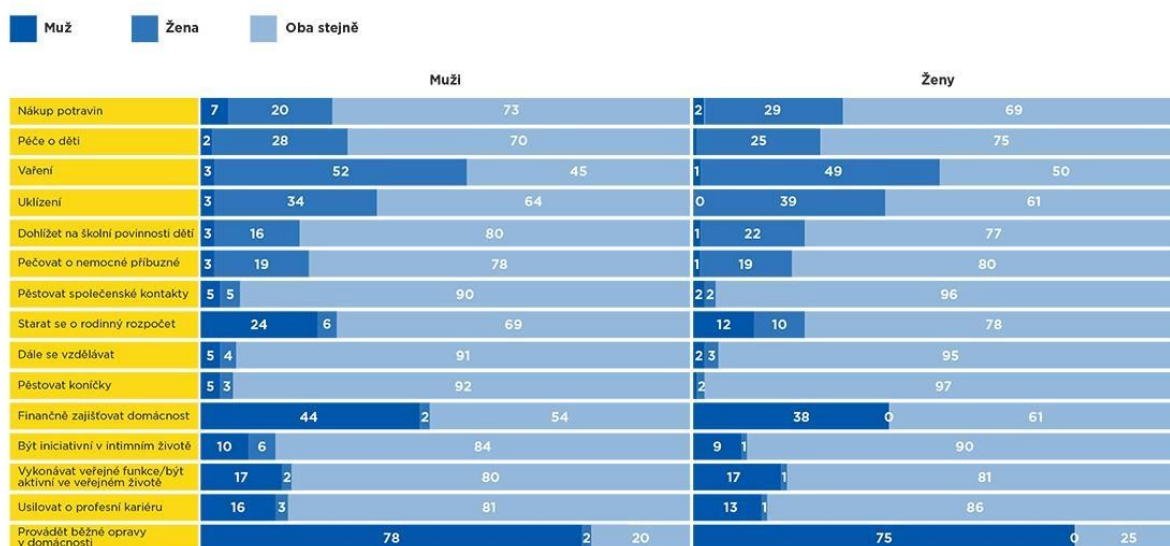
Vzorek dále není reprezentativní z hlediska životního standardu (celých 37 % vykazovalo vysoký, 49 % průměrný a pouze 12 % nízký standard). 67 % respondentů se označilo za ekonomicky aktivní, 30 % za ekonomicky neaktivní, zbylá 3 % na tuto otázku neodpověděla. Z hlediska vzdělání a příjmů není vzorek reprezentativní v důsledku zvolené metody sběru dat CAWI.

Další charakteristiky, které mohou být pro jev domácího násilí a postoje k němu relevantní se týkají přítomnosti dětí v domácnosti, kdy 48 % dotázaných uvedlo, že má alespoň jedno dítě, a dále toho, zda a případně v jakém partnerství žijí, což ukazuje následující graf.

Výběr jedné odpovědi na otázku „Jaký je váš současný stav?“; výběr z možností: Nežadaný/á; S někým chodím; Žiji s partnerem/s partnerkou; Ženatý/vdaná; Rozvedený/á; Vdovec/vdova; Jiné – uveďte; Nevím/bez odpovědi; N=1500.

Vzhledem k tomu, že domácí násilí vykazuje rysy genderově podmíněného násilí, jsme se ve výzkumu pokusili zachytit i hodnotovou orientaci našich respondentů a respondentek pomocí sebeumístění respondentů na sedmibodové škále mezi výroky „Žena se má starat o rodinný život a pečovat o domácnost. Muž je hlavou rodiny a zajišťuje finance“ a „Muž a žena se podílejí na rodinných a domácích záležitostech a zajišťují finanční zázemí. Muži a ženy si jsou rovni.“. Osoby, které mají spíše konzervativní náhled na uspořádání genderových rolí, jsou častěji z nejmladších věkových skupin, častěji se jedná o muže a osoby s nižším vzděláním, které jsou ve vzorku zároveň nedostatečně zastoupené. Naopak lidé s progresivnějším náhledem na uspořádání genderových rolí jsou častěji ženy a lidé, kteří mají minimálně středoškolské vzdělání, v České republice i na Slovensku navíc platí, že se jedná o nejčastější hodnotovou orientaci u osob ve věku do 35 let. Se sebeumístěním na této škále dále úzce souvisejí i odpovědi na otázky po názorech na konkrétní role, které by měli ženy a muži v soukromé i veřejné sféře plnit a na které mají (spíše) nárok. Následující graf zobrazuje rozdíly v názorech na to, kdo by měl kterou roli vykonávat.³ Patrný je rozdílný pohled na ekonomické zajišťování a kontrolu nad rodinným rozpočtem, který si více nárokují muži, přičemž ženy tuto oblast vnímají jako něco, na čemž by se měli partneři podílet stejně. Úkony spojené s péčí o domácnost a její členy jsou stále částí populace vnímány jako něco, co má spíše vykonávat žena, jde zejména o vaření, uklízení a do určité míry i o péči o děti.

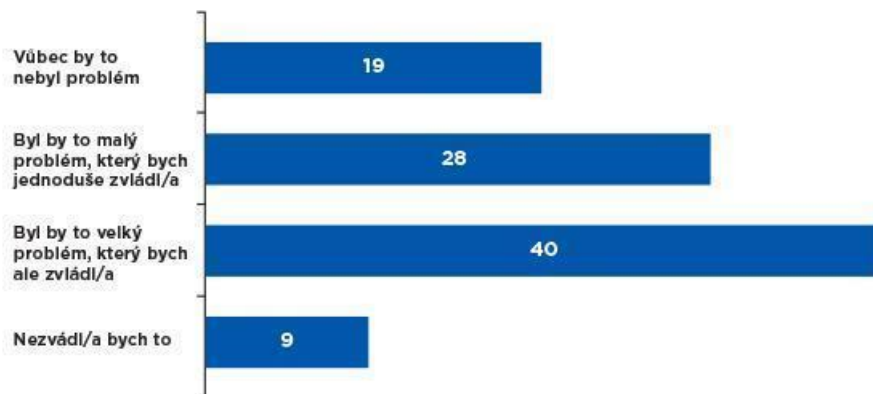

Odpověď na otázku: „Kdo by podle vás měl v rodině dělat následující činnosti?“, N=1500.

Z hlediska tématu výzkumu se jedná o významné téma, protože právě ekonomická kontrola v kombinaci s nedostupným bydlením se může stát součástí ekonomického násilí. V rámci výzkumného vzorku se přitom ukázalo, že možnost urychleně se přestěhovat v případě potřeby nemá 9 % (N = 141) respondentů. Jedná se přitom častěji o ženy, osoby s nízkým životním standardem, základním vzděláním, osoby v nejvyšší dotazované věkové kategorii a osoby, které jsou nezadané či rozvedené. Za ještě zásadnější lze ale označit skutečnost, že urychlené přestěhování představuje velký problém pro celých 40 % respondentů, kteří ale věří,

³ Otázky pro tuto baterii jsou převzaty z periodicky opakovaného šetření CVVM SOÚ AV ČR, v. v. i.

že by jej nakonec zvládli. Následující graf zobrazuje rozvržení respondentů z pohledu jejich možností urychleně se přestěhovat.

Odpověď na otázku „Jak velký problém by pro Vás bylo přestěhovat se do jiného bytu, pokud byste to náhle potřeboval/a?“; výběr z možností Vůbec by to nebyl problém; Byl by to malý problém, který bych jednoduše zvládl/a; Byl by to velký problém, který bych ale zvládl/a; Nezvládl/a bych to; Nevím/bez odpovědi; N=1500.

Sběr dat

Pro sběr dat byla použita metoda CAWI („computer assisted web interviewing,“ kdy respondent vyplňuje online dotazník samostatně) ; vyplnění dotazníku trvalo cca 15 minut.

Zaměření výzkumu

Výzkum se soustředil na následující oblasti:

- Představy o domácím násilí u většinové populace;
- Osobní nebo zprostředkované zkušenosti s domácím násilím u většinové populace;
- Stereotypy většinové populace spojené s domácím násilím;
- Životní podmínky a pociťované bezpečí zejména v souvislosti s pandemií COVID-19;
- Genderové a kulturní faktory ovlivňující představy o domácím násilí.

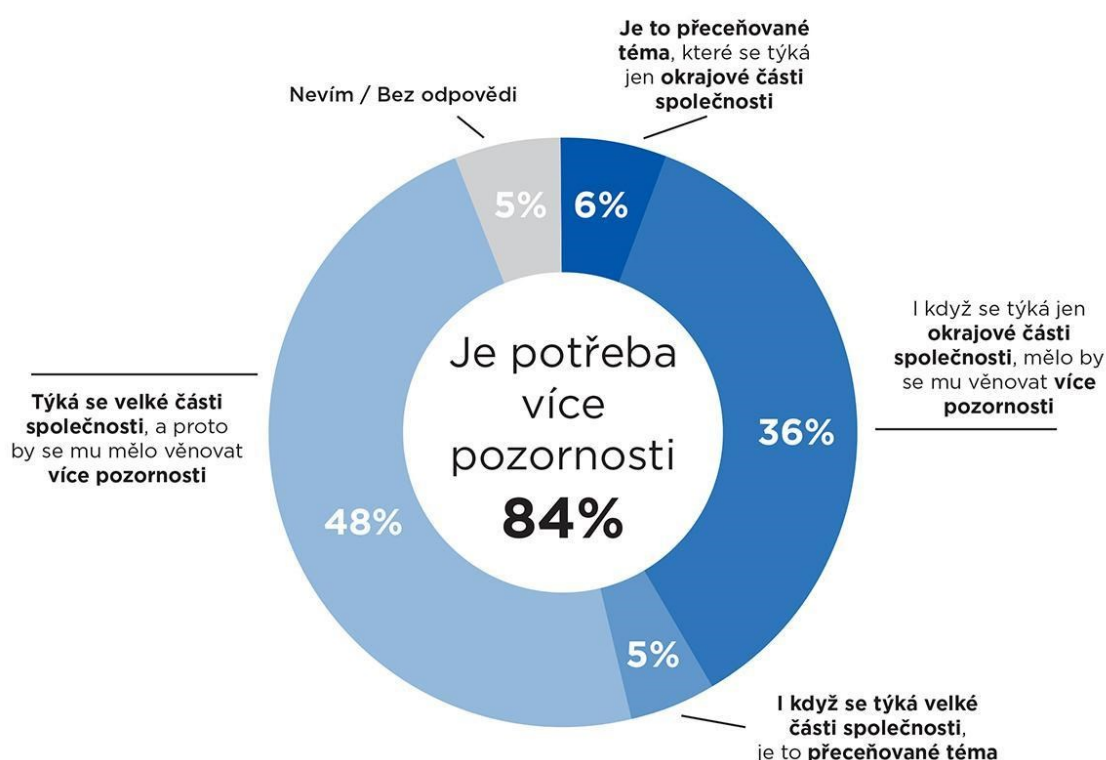
Jednotlivé výsledky budou prezentovány pro větší přehlednost v oddělených kapitolách. Tato zpráva se zaměřuje pouze na nejvýznamnější výsledky výzkumu.

Zjištění

Představa o domácím násilí u většinové populace

84 % dotázaných je přesvědčeno, že domácímu násilí by se mělo věnovat více pozornosti. To potvrzuje zjištění dřívějších výzkumů (*Problematika domácího násilí optikou české populace*, 2020). 48 % respondentů se domnívá, že se téma týká velké části společnosti, přičemž 36 % si naopak myslí, že se domácí násilí týká jen okrajové části společnosti, přesto by se mu mělo věnovat více pozornosti.

Pouze 11 % respondentů se pak domnívá, že se jedná o přeceňované téma, přičemž přibližně polovina z nich věří, že se týká velké, a polovina, že se týká okrajové části společnosti, jak ukazuje následující graf.

Výběr jedné z odpovědí na otázku: „V současné době se často mluví o domácím násilí. To může mít různé formy, např. psychické a fyzické násilí, nepatřičná kontrola společenských kontaktů, omezování svobody v nakládání s rodinnými financemi, manipulování prostřednictvím dětí atd. Co si Vy osobně myslíte o tomto jevu?“; výběr z odpovědí: Je to přeceňované téma, které se týká jen okrajové části společnosti; I když se týká jen okrajové části společnosti, mělo by se mu věnovat více pozornosti; I když se týká velké části společnosti, je to přeceňované téma; Týká se velké části společnosti, a proto by se mu mělo věnovat více pozornosti; Nevím/bez odpovědi; N=1500.

To, že se jedná o jev zasahující velkou část společnosti, si statisticky významně častěji myslí ženy, které zároveň míní, že by se mu mělo věnovat více pozornosti (59 % oproti 48 % v celku). Naopak statisticky významně více mužů si myslí, že se jedná o jev týkající se okrajové části společnosti, byť by se mu měla věnovat větší pozornost (41 % mužů oproti 36 % celku). Shodně statisticky významně menší podíl lidí, kteří jsou ekonomicky neaktivní a těch, kdo jsou

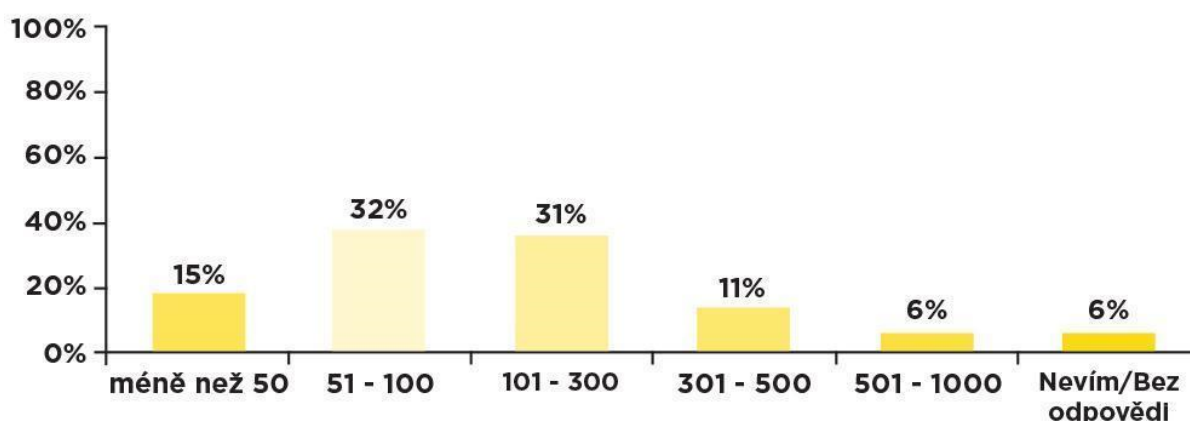
nezadaní, vnímá tento problém jen jako problém okraje společnosti (v obou případech 29 % oproti 36 % vcelku, pokud se zaměříme na ty, kdo zároveň podporují to, aby se domácímu násilí věnovalo více pozornosti). Z hlediska **věku** pak lidé ve věku mezi 25 až 34 let významně častěji považují domácí násilí za jev týkající se velké části společnosti, a naopak lidé ve věku 45 až 54 let jej za takový považují významně méně často (opět pokud se zaměříme na ty, podle nichž by se mu mělo věnovat více pozornosti).

Pokud se blíže zaměříme na osoby, které téma považují za přeceňované, ať už proto, že se podle nich týká jen okrajové části společnosti, nebo proto, že se např. jedná o fakt, kterému větší pozornost není třeba věnovat, vidíme, že se jedná statisticky významně častěji o muže než ženy – že se jedná o přeceňovaný problém, který se týká okraje společnosti, si myslí 9 % mužů oproti 6 % v celku a pouze 3 % žen.

Shodně s dalšími výzkumy se rovněž ukázalo, že postoj k samotnému tématu domácího násilí souvisí s jeho podrobnějším hodnocením i povědomím o tomto jevu.

To se již projevuje v hodnocení toho, zda se domácí násilí týká okrajové části společnosti či velké části společnosti. Tento jev sice může být v některých společenských skupinách přítomen více než v jiných (obecně se s násilím spíše setkají např. lidé, kteří žijí v rámci uzavřených ústavů, kteří čelí vícečetnému znevýhodnění apod.), nicméně existující výzkumy nepotvrzují, že by šlo o jev, který by se dotýkal pouze jednoznačně definovatelné části společnosti – i tam, kde se ukazují jasné rizikové faktory (např. s ohledem na věk, pohlaví či socioekonomický status) je třeba mít na paměti, že domácím násilím může být ohrožen kdokoli, kdo se nachází v situaci, která jej umožňuje (Walby & Allen, 2004).

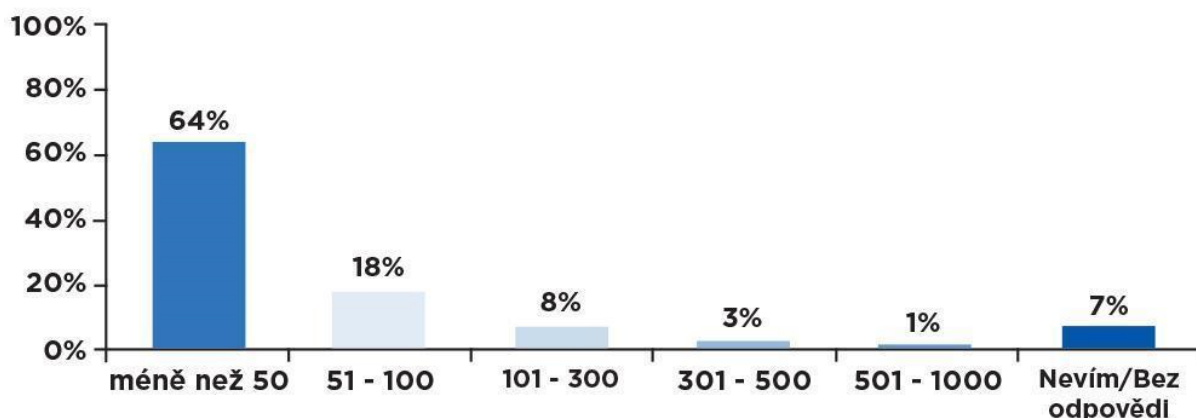
Většina populace odhaduje prevalenci domácího násilí v rozmezí 5 – 30 %, přičemž dotázaní byli vyzváni, aby odhadli skutečný počet případů, tedy nikoli jen to, kolik případů je zaznamenáno např. policií.

Odpověď na otázku: „Kolik lidí z 1 000, podle vašeho názoru, zažívá ročně v ČR domácí násilí? Pokuste se odhadnout skutečný počet takových případů, nejen případů hlášených úřadům.“; výběr z odpovědí: Méně než 50 (tj. méně než 5%); 51-100 (tj. 5,1-10 %); 101-300 (tj. 10,1-30 %); 301-500 (tj. 30,1-50 %); 501-1000 (více než 50 %); Nevím/bez odpovědi; N=1500.

Jako relativně vysoká se ukázala skepse k tomu, že případy domácího násilí končí u soudu, tj. výzkum ukazuje povědomí o tom, že se jedná o násilí, které má vysokou latenci a velkou

nedůvěru ve schopnost právního systému tento jev zachytit. Většina respondentů – 64 % – se domnívá, že u soudu skončí méně než 50 případů z 1000 ročně, 51 % respondentů se domnívá, že je to něco mezi 51 – 100 případy ročně.

Výběr jedné z odpovědí na otázku: „Kolik z 1000 případů domácího násilí, podle vašeho názoru, skončí ročně u soudu?“; výběr z odpovědí: Méně než 50 (tj. méně než 5%); 51-100 (tj. 5,1-10 %); 101-300 (tj. 10,1-30 %); 301-500 (tj. 30,1-50 %); 501-1000 (více než 50 %); Nevím/bez odpovědi; N=1500.

Pokud se na odhady prevalence podíváme z hlediska rozložení respondentů, vidíme, že muži se častěji než ženy domnívají, že téma nemá ve společnosti velký rozsah. Z hlediska možností řešení je pak rozdíl především ve věku a vzdělání respondentů. Starší lidé a lidé s vysokoškolským vzděláním jsou skeptičtější, v právní systém mají tendenci věřit více lidé se základním vzděláním a ti, kteří se doma cítí bezpečně.

Předchozí osobní nebo zprostředkované zkušenosti s domácím násilím u většinové populace

Výzkum se zaměřil i na zmapování toho, kolik osob zná ve svém okolí někoho, kdo zažil některý z typů násilí, nebo zná někoho, o kom předpokládá, že takovou situaci zažil nebo řešil.

Pro interpretaci výsledků této baterie otázek je nutné znát i násilné chování, které bylo v dotazníku respondentům nabízeno jako příklady chování signalizující jednotlivé druhy násilí. Jednalo se o příklady, které měly napomoci představě toho, jaké typy chování do jednotlivých kategorií spadají.

Znění otázky: „Znáte někoho ze svého okolí (rodina, přátelé, sousedé, kolegové z práce apod.), kdo má nebo měl zkušenost s následujícími typy chování v rodině nebo ve vztahu?“; výběr odpovědi z možností: Zním někoho, kdo má / měl takovou zkušenost; Zním někoho, o kom se předpokládá, že měl / má takovou zkušenost; Ne, nikoho takového neznám; Nevím/Bez odpovědi; N=1500;

Fyzické násilí: např. fackování, strkání, kopání, házení předmětů, opuštění v nebezpečné situaci apod. **Psychické násilí:** např. vyhrožování, záměrné ohrožování dětí, vulgární urážky, ponižování, osočování, nebezpečná jízda apod.

Sociální násilí: např. kontrola sociálních sítí, kontrola a omezování toho, s kým se smí stýkat, omezování kontaktu s rodinou apod.

Sexuální násilí: např. nucení k nepříjemným sexuálním praktikám, nucený pohlavní styk, omezování užívání antikoncepce nebo jiné ochrany, sdílení intimních fotografií online apod.

Ekonomické násilí: např. odmítání přispívat na domácnost, bránění v chození do práce / školy, neplacení výživného apod.

V případě, že dotazovaní znali někoho, kdo měl zkušenost s násilím, věděli zpravidla o někom – mohlo se jednat o více osob – kdo měl zkušenost s každým z uvedených typů násilí. Ve společnosti je tato **znalost distribuována nerovnoměrně** – výrazně častěji udávaly takovou znalost **ženy**, dále pak lidé ve věkových kategoriích **18-24 a 25-34 let**. Naopak lidé ve věkové kategorii 55-65 let někoho takového znali nejméně často. Pokud se zaměříme na hlavní dělicí linii, ukazuje následující tabulka přehled počtu mužů/žen, kteří znají někoho, kdo má nebo měl zkušenost s určitými typy násilí v rodině:

	Muži	Ženy
Fyzické násilí	34 %	46 %
Psychické násilí	36 %	50 %
Sociální násilí	31 %	40 %
Sexuální násilí	14 %	23 %
Ekonomické násilí	28 %	41 %

Důvodem, proč jsou to ženy, kdo někoho s těmito zkušenostmi spíše znají, může být skutečnost, že kladení násilí za vinu ženám je výrazně častější mezi muži (viz níže), což může snižovat ochotu se jim s násilím svěřovat. Tento výsledek zároveň může souviset s distribucí samotného jevu v populaci, tedy s tím, kdo je těmito typy násilí zasažen. Vzhledem k přetrvávajícím genderovým rozdílům a názorům na to, kdo by měl plnit jaké role v závislosti na pohlaví, není skutečnost, že jsou to ženy, kdo spíše někoho takového znají, překvapivá.

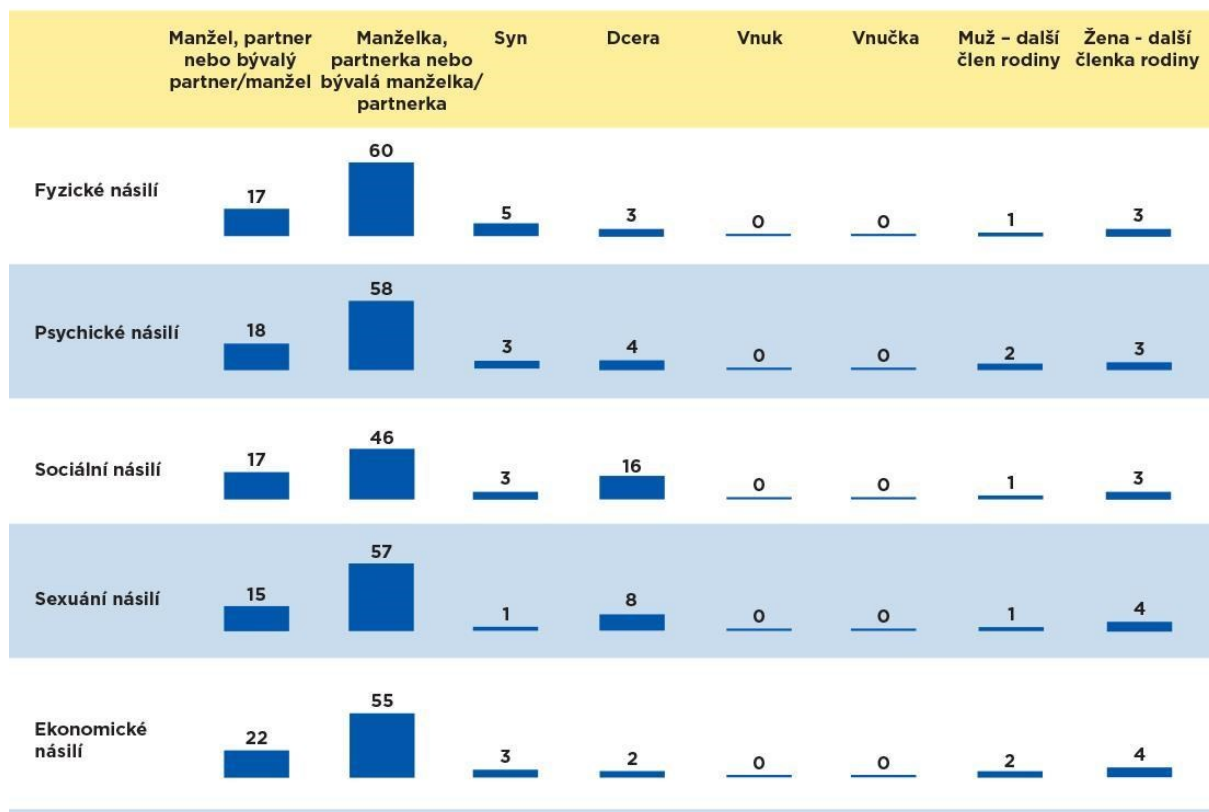
Sexuální násilí je pak tím typem násilí, u nějž je zřetelná největší stigmatizace. Výsledek výzkumu, tedy skutečnost, že osobu s touto zkušeností zná nejmenší počet oslovených, je nutné interpretovat v kontextu přetrvávající stigmatizace sexuálního násilí, který svěřením se, a to především někomu blízkému, značně znesnadňuje (Amnesty International, 2015; *Problematika domácího násilí optikou české populace*, 2020; Persefona, 2016).

Názory a stereotypy většinové populace spojené s domácím násilím

V rámci české populace panuje shoda na tom, že jako **nejpravděpodobnější oběť domácího násilí**, respektive jeho jednotlivých typů, označují dotázaní **ženy a dívky a pohlaví zde hraje větší roli, než role v rodině** (tedy zda se jedná o stávající/bývalou partnerku/manželku, dceru, vnučku apod.). Za nejpravděpodobnější oběť fyzického násilí jsou tak 60 % populace označeny bývalé či stávající partnerky/manželky. Nejvyšší podíl viktimizace mužů je odhadován v oblasti ekonomického násilí, kdy za nejčastější oběť tohoto násilí označilo stávajícího či bývalého partnera/manžela 22 % české populace. Přestože u všech typů násilí vnímají ženy častěji než muži jiné ženy jako nejpravděpodobnější oběti, statisticky významný je tento rozdíl jen u ekonomického násilí, kde takto ženy vidí 59 % dotázaných žen, ale jen 50 % dotázaných mužů.

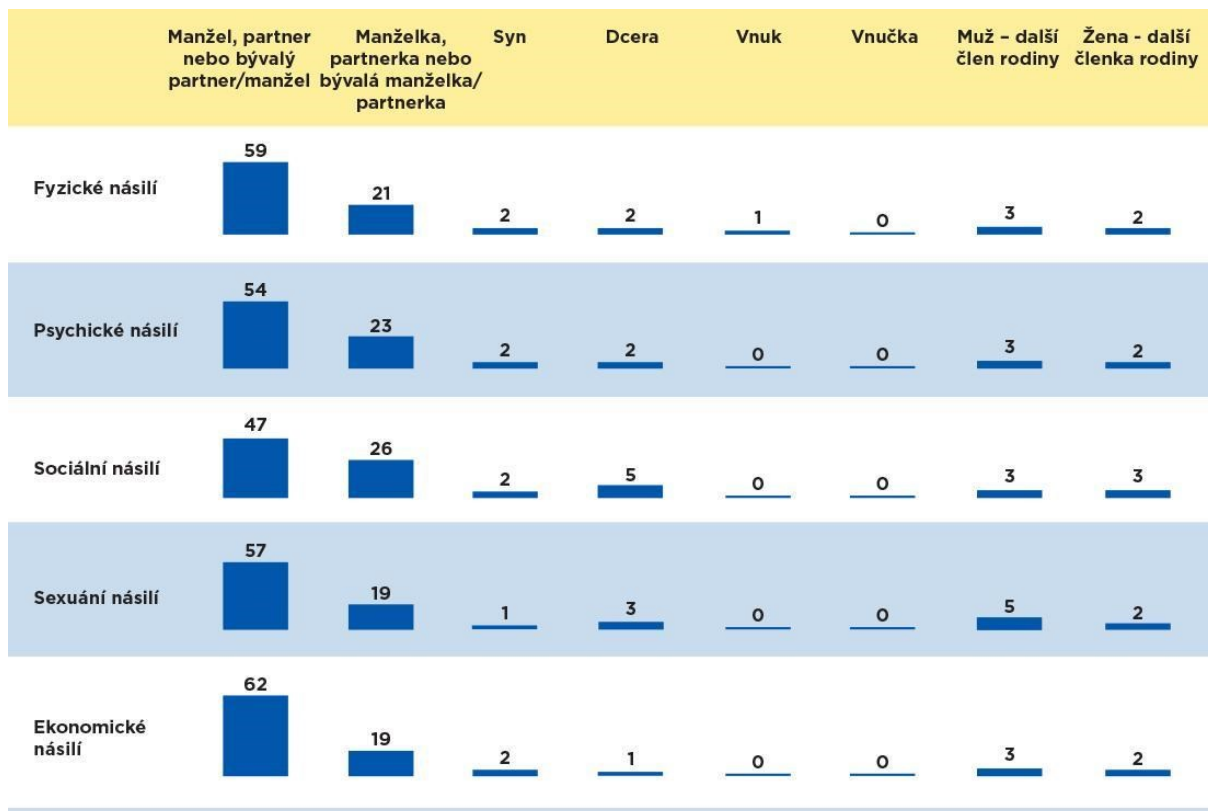
Lidé, kteří označují domácí násilí za závažné téma, které si zaslouží více pozornosti, u většiny typů násilí označovali ženy (respektive bývalé a stávající partnerky/manželky) za nejpravděpodobnější oběť statisticky významně častěji a naopak lidé, kteří toto téma chápou jako přeceňované, u všech typů násilí vnímají ženy jako nejpravděpodobnější oběť statisticky

významně méně často než celek. S výjimkou možná hůře uchopitelného sociálního násilí, pak ženy jako nejpravděpodobnější oběti statisticky méně často vnímají i lidé s nízkými příjmy.

Odpověď na otázku: „Kdo je podle Vás nejčastější obětí těchto druhů násilí?“, výběr z odpovědí: Manžel, partner nebo bývalý manžel/partner; manželka, partnerka nebo bývalá manželka/partnerka; syn; dcera; vnuk; vnučka; muž – další člen rodiny; žena – další členka rodiny; N=1500.

Co se toho, kdo násilí páchá, týče, **většina české populace považuje za nejčastější pachatele muže**, kdy je pohlaví opět důležitější než role v rodině. Pokud dotázaní vnímají ženy jako předpokládané pachatelky, je to pro respondenty představitelné ve všech sledovaných typech násilí, jak ukazuje následující tabulka.

Odpověď na otázku: „Kdo je podle Vás nejčastějším pachatelem těchto typů chování v rodině?“, výběr z odpovědí: Manžel, partner nebo bývalý manžel/partner; manželka, partnerka nebo bývalá manželka/partnerka; syn; dcera; vnuk; vnučka; muž – další člen rodiny; žena – další členka rodiny; nevím/bez odpovědi; N=1500.

Následující tabulka ukazuje **statisticky významné rozdíly mezi muži a ženami v pohledu na to, kdo je pravděpodobný původce násilí**. Rozdíly se týkají všech typů násilí, ženy tedy muže výrazně častěji vnímají jako pravděpodobné původce násilí oproti tomu, jak muži vnímají ostatní muže.

Ex/manžel, ex/partner jako násilník	Ženy	Muži
Fyzické násilí	65 %	53 %
Psychické násilí	60 %	49 %
Sociální násilí	56 %	37 %
Sexuální násilí	63 %	51 %
Ekonomické násilí	69 %	55 %

Znění otázky: Kdo je podle Vás nejčastějším pachatelem těchto druhů násilí?; Výběr z možností: Manžel, partner nebo bývalý partner/manžel; Manželka, partnerka nebo bývalá manželka/partnerka; syn; dcera; vnuk; vnučka; Muž – další člen rodiny; Žena - další členka rodiny; Nevím / Bez odpovědi. Přehled ukazuje nejčastěji vybranou odpověď podle pohlaví; N=1500.

Všechny rozdíly jsou statisticky významné, pozoruhodný je rozdíl v názorech na to, kdo páchá ekonomické násilí, což je možné vztáhnout ke kontextu velkých rozdílů v příjmech žen a mužů v ČR stejně jako k vysoké ekonomické závislosti žen na mateřské a rodičovské dovolené a dlouhodobému nepříznivému ekonomickému dopadu, který např. péče o děti pro ženy v ČR má. Právě tato skutečnost, se kterou mají výrazně větší šanci osobně se setkat ženy, může v tomto rozdílu hrát roli. To, že v případě sexuálního násilí není rozdíl například tak velký jako u ekonomického násilí, je nutné číst v perspektivě toho, že sexuální násilí je obecně více tabuizováno a přetrvává o něm řada mýtů, respektive chování, které je sexuálním násilím, není jako takové vždy vnímáno.

Ve výzkumu následovaly baterie otázek zaměřené především na **stereotypy, které se pojí s oblastí domácího násilí**. Přehled odpovědí za celou populaci přináší následující tabulky, které pro větší přehlednost dělíme podle společných témat.

První okruh výroků, u nichž mohli respondenti projevit svůj souhlas či nesouhlas, se týká toho, kdo se může či spíše nemůže stát obětí domácího násilí. Pro větší přehlednost uvádíme v tabulkách agregované údaje odpovědí „souhlasím“ a „spíše souhlasím“, respektive „nesouhlasím“ a „spíše nesouhlasím“.

Koho se domácí násilí týká	NESOUHLASÍ	SOUHLASÍ
Lidé s vysokoškolským vzděláním se nestávají pachateli domácího násilí	83 %	17 %
Lidé s vysokoškolským vzděláním se nestávají obětí domácího násilí	78 %	22 %
V homosexuálních vztazích nedochází k DN	74 %	26 %
DN postihuje hlavně sociálně znevýhodněné rodiny	59 %	41 %
Ženy se výrazně častěji stávají obětí zabití v důsledku DN než muži	15 %	85 %
Muži se nemohou stát obětí DN	84 %	16 %
Ženy páchají domácí násilí stejně často jako muži	64 %	36 %

Znění zadání: „Přečtěte si, prosím, co lidé říkají o domácím násilí. U každého výroku uveďte, do jaké míry s ním souhlasíte nebo nesouhlasíte.“; výběr z možností: „souhlasím“, „spíše souhlasím“, „spíše nesouhlasím“ a „nesouhlasím“; N=1500.

Výroky o tom, **kdo se může či nemůže stát obětí domácího násilí**, odrážejí stereotypy, které o tomto jevu zjevně panují i v části české dospělé populace do 65 let věku. O stereotypy se tu jedná proto, že se tyto výroky nepotkávají se skutečností, byť některé studie ukazují nižší socioekonomický status jako korelát incidence partnerského násilí (Walby & Allen, 2004). Představa více než čtvrtiny české populace o „homosexuálních vztazích“ odkazuje ke směřování pohlaví a genderových rolí, **za velmi znepokojivé je pak třeba označit představu, že lidé s vysokoškolským vzděláním se nestávají oběťmi domácího násilí**, což je předsudek, který se objevuje i v praxi českých soudů.

Co se **předsudků o lidech s vysokoškolským vzděláním** týče, častěji je mají muži spíše než ženy, a rovněž se ukazuje, že je spíše mají lidé, kteří téma považují za přeceňované a ti, kteří si myslí, že se téma týká jen marginální části společnosti – vliv zde zřejmě má stereotyp o sociálním znevýhodnění jako faktoru, který domácí násilí podmiňuje. Tento stereotyp také častěji měli lidé v nejmladší sledované věkové kategorii 18 – 24 let, což ukazuje na potřebu dalšího vzdělávání v této otázce.

To, že domácí násilí postihuje hlavně **sociálně znevýhodněné rodiny**, si výrazně **častěji myslí muži než ženy** (s výrokiem souhlasí 49 % mužů, ale jen 32 % žen), dále nejmladší z dotázaných a nezadaní. Zdaleka nejvíce tomuto předsudku věří lidé, kteří téma považují za přeceňované – souhlasí s ním v plných 57 % případů. Logicky, ale zároveň výrazně méně než u lidí, kteří téma považují za přeceňované, s tímto stereotypem souhlasí lidé, kteří domácí násilí vnímají jako téma marginální části společnosti – s výrokiem souhlasí v 49 % případů.

S výrokiem o tom, že **ženy jsou více ohroženy zabitím** v souvislosti s domácím násilím než muži, což je skutečnost vycházející z mezinárodních statistik, a tedy nikoli stereotyp, souhlasí statisticky výrazně častěji ženy než muži (89 % žen oproti 81 % mužů) a dále lidé, kteří věří, že si téma zaslouží více pozornosti. S výrokiem, podle něž se **muži nemohou stát obětí domácího násilí**, častěji souhlasí lidé, kteří téma považují za přeceňované, marginální, případně je jejich nejvyšším dosaženým vzděláním základní škola.

S tím, že **ženy páchají násilí stejně často jako muži**, což nepodporuje většina přístupných statistik, souhlasí něco přes třetinu dotázaných. Častěji s výrokiem souhlasí muži – souhlasí jich 40 % oproti 30 % žen, nejvíce rozhodujícím je ale postoj k domácímu násilí jako takovému – pokud jej dotázaní vnímají **jako přeceňované téma**, souhlasí s výrokiem celých 53 % z nich.

Okolnosti domácího násilí	NESOUHLASÍ	SOUHLASÍ
Po narození prvního dítěte týrání přestává	85 %	15 %
Když mají partneři dítě, tak se z násilnického vztahu stává nenásilnický	80 %	20 %

Znění zadání: „Přečtěte si, prosím, co lidé říkají o domácím násilí. U každého výroku uveďte, do jaké míry s ním souhlasíte nebo nesouhlasíte.“; výběr z možností: „souhlasím“, „spíše souhlasím“, „spíše nesouhlasím“ a „nesouhlasím“; N=1500.

Muži statisticky významně častěji než ženy souhlasí s výroky, podle nichž – v rozporu s výzkumy a zkušenostmi pomáhajících profesí a organizací – může **narození dítěte** vést k zastavení předchozího násilí. Stejně často jako muži, tedy v 27 % případů, s těmito výroky souhlasí mladí lidé ve věku do 24 let, což je skupina, která se do určité míry kryje s další skupinou, která tomuto stereotypu spíše podléhá – nezadanými. S oběma výroky naopak statisticky **významně častěji nesouhlasí ženy, lidé ve věkové kategorii 55-65 let a zejména lidé, kteří věří, že prevalence tohoto jevu je vysoká**, což může souviset s jejich lepší informovaností o něm a menším sklonem tomuto stereotypu věřit.

Vliv domácího násilí na děti	NESOUHLASÍ	SOUHLASÍ
Děti se DN nedotýká, pokud není namířeno přímo proti nim	86 %	14 %
Pokud se někdo dopustí DN pouze na jiném dospělém členovi domácnosti, může být pro dítě v dané domácnosti/vztahu stále dobrým rodičem	75 %	25 %
Děti jsou před DN v české společnosti dostatečně chráněny	79 %	21 %

Znění zadání: „Přečtěte si, prosím, co lidé říkají o domácím násilí. U každého výroku uveďte, do jaké míry s ním souhlasíte nebo nesouhlasíte.“; výběr z možností: „souhlasím“, „spíše souhlasím“, „spíše nesouhlasím“ a „nesouhlasím“; N=1500.

Co se týče **vlivu domácího násilí na děti**, které jsou přítomny v domácnostech, kde k němu dochází, je patrné, že si česká populace většinově uvědomuje dopad, který toto násilí na děti má bez ohledu na to, zda je přímo proti nim namířeno, či nikoli. I v této otázce ale panují významné rozdíly mezi jednotlivými skupinami. O **vlivu násilí na děti**, které vyrůstají v jeho kontextu, je přesvědčeno **statisticky významně více lidí s vysokoškolským vzděláním** (90 %), **žen** (89 % oproti 82 % mužů) a lidí, kteří věří, že se domácí násilí týká velké části společnosti. S názorem, že pokud dítě není přímým terčem násilí, může být násilně se chovající člověk **dobrym rodičem, výrazně častěji nesouhlasí ženy (v 82 %)**, které v české společnosti zároveň zastávají roli pečujících disproporčně častěji než muži, kteří s výrokiem naopak statisticky významně častěji souhlasí (v celých 31 % případů). Dále s tímto výrokiem nesouhlasí lidé v kategorii 55 – 65 let a lidé, kteří jsou přesvědčeni o tom, že se domácí násilí týká velké části společnosti. To, zda je dotazovaný/á rodičem, se nezdá hrát roli.

Většina sledované populace se nezdá být přesvědčena o tom, že by děti byly před domácím násilím v naší společnosti dostatečně chráněny – s tímto výrokem souhlasí jen pětina dotázaných. Ještě častěji s ním nesouhlasí ženy (celých 86 %), lidé, kteří si myslí, že je prevalence násilí velká (85 %) a lidé, kteří věří, že si téma zaslouží více pozornosti (83 % z nich s výrokem o dostatečné ochraně dětí nesouhlasí).

Oběti domácího násilí	NESOUHLASÍ	SOUHLASÍ
Oběti DN si nemusejí uvědomovat, že jsou oběťmi DN	17 %	83 %
Oběti DN neodcházejí ze vztahu, protože se obávají o blahobyt svých dětí	19 %	81 %
Oběti domácího násilí ze vztahu neodcházejí, protože se bojí toho, co by odchod mohl násilníkovi způsobit	35 %	65 %
Oběti domácího násilí ze vztahu neodcházejí, protože svého partnera milují	34 %	66 %
Pokud oběť DN ze vztahu neodejde, je za násilí spoluzodpovědná	67 %	33 %
Oběti DN si za násilí obvykle mohou alespoň částečně samy	74 %	26 %
Pokud žena konzumuje alkohol, je částečné spoluzodpovědná za násilí, které na ní někdo páchá	66 %	34 %
Oběti DN se zbytečně bojí, že jim nikdo neuvěří	21 %	79 %

Znění zadání: „Přečtěte si, prosím, co lidé říkají o domácím násilí. U každého výroku uveďte, do jaké míry s ním souhlasíte nebo nesouhlasíte.“; výběr z možností: „souhlasím“, „spíše souhlasím“, „spíše nesouhlasím“ a „nesouhlasím“; N=1500.

Tato baterie výroků se snaží zmapovat to, jak si dospělá populace představuje oběť domácího násilí a její situaci, respektive co a jak ovlivňuje její rozhodování. Zároveň jsme tu dotázaným předložili **stereotypy, které z páchaného násilí do určité míry či cele obviňují jeho oběť**. Důvodem zařazení těchto stereotypů byla snaha zachytit jednu z překážek, kterou musejí lidé v situaci domácího násilí řešit, tedy překonávání předsudků, jež se vážou k jejich situaci a přesvědčení, že si za ni mohou sami. **Pozitivním zjištěním výzkumu je v tomto směru to, že 83 % dotázaných připouští, že si člověk nemusí uvědomovat, že se mu domácí násilí děje.** S touto představou nesouhlasí výrazně častěji lidé, podle nichž je téma přeceňované (s

výrokem nesouhlasí 24 % z nich) a naopak lidé, kteří předpokládají velkou prevalenci, s výrokem ještě spíše souhlasí (v 86 %).

Roli, kterou mohou v rozhodování o řešení situace domácího násilí hrát děti a možnost péče o ně, si rovněž uvědomuje většina české populace. Výrazně méně jsou o této roli přesvědčeni pouze lidé, podle nichž je téma přeceňováno – s výrokem souhlasí jen 71 % z nich.

Vliv obav z toho, **co odchod násilně se chovajícím partnerovi způsobí**, vnímá jako překážku pro odchod již jen 65 % populace, přičemž ještě méně často s výrokem souhlasí lidé v nejvyšší věkové kategorii a lidé, kteří nějaký vztah již měli (kteří se rovněž spíše nacházejí ve starších věkových kategoriích), tedy lidé ovdovělí či rozvedení. Naopak lidé ve věku 18 až 35 let s výrokem spíše souhlasí. Související překážkou je předpokládaná láska k násilnému partnerovi, tu jako překážku vnímá celých 66 % dotázané populace. **Pozitivním zjištěním výzkumu je, že celých 67 % dotázané populace nesouhlasí s výrokem, podle něž je oběť, která ze vztahu neodejde, za násilí spoluzodpovědná.** S tímto vysoce problematickým stereotypem souhlasí výrazně častěji lidé, kteří téma považují za přeceňované (49 % tento stereotyp sdílí) a dále muži (39 %). Naopak výrazně častěji s ním nesouhlasí lidé v nejmladší věkové kategorii (76 %), lidé s univerzitním vzděláním (73 %) a ženy (72 %). **Dalším pozitivním zjištěním výzkumu je skutečnost, že tři čtvrtiny oslovených nesouhlasí s výrokem, podle něž jsou oběti za násilí vždy alespoň částečně spoluodpovědné.** K obviňování oběti i zde výrazně častěji přistupují lidé, podle nichž je téma přeceňované (s výrokem souhlasí 55 % z nich) a dále také muži (37 % oslovených mužů si myslí, že oběti jsou za násilí spoluzodpovědné). Naopak **ženy s výrokem nesouhlasí v plných 85 % případů** a dále s ním nesouhlasí lidé přesvědčení o vysoké prevalenci jevu ve společnosti (81 %) a lidé, kteří si myslí, že by se mu mělo věnovat více pozornosti (79 %). Další z výroků, který pomáhá posoudit míru předsudečnosti v otázce obviňování oběti z násilí, kterého se na ní někdo dopouští, je **omlouvání násilí neadekvátním chováním ženy** – v případě našeho výroku tím, že pije alkohol. S tímto výrokem již souhlasí více než třetina dotázaných, byť je takový výrok v rozporu s českou legislativou. S výrokem souhlasí 52 % z těch, kdo téma považují za přeceňované a dále 42 % dotázaných mužů, ale jen 26 % žen a 24 % lidí s univerzitním vzděláním. I lidé, kteří téma považují za okrajové, s výrokem spíše souhlasí (38 % z nich).

Přes relativně pozitivní zjištění v oblasti předsudků týkajících se obviňování oběti domácího násilí z násilí, kterému jsou vystaveny, se ve společnosti stále nachází relativně hodně lidí, kteří tyto předsudky mají. I to může mít vliv na obavy o to, zda bude obětí domácího násilí uvěřeno, pokud se s násilím svěří. Přes to, že předsudky se české společnosti rozhodně nevyhýbají, tyto obavy většina dotázaných nesdílí, jako opodstatněné je vidí jen pětina dotázaných. Výrazně častěji (29 %) s výrokem nesouhlasí lidé, kteří vidí téma jako přeceňované.

Co je domácí násilí	NESOUHLASÍ	SOUHLASÍ
O skutečném DN můžeme hovořit pouze tehdy, pokud dochází i k fyzickému násilí	82 %	16 %

Když jsou lidé zamilovaní, je facka přijatelná, snižuje napětí a pak bude zase všechno v pořádku	82 %	18 %
DN se odehrává výhradně doma	48 %	52 %
DN končí, když oběť násilníka opustí	62 %	38 %
Znásilnění a sexuální napadení jsou běžnou formou DN	30 %	70 %

Znění zadání: „Přečtěte si, prosím, co lidé říkají o domácím násilí. U každého výroku uveďte, do jaké míry s ním souhlasíte nebo nesouhlasíte.“; výběr z možností: „souhlasím“, „spíše souhlasím“, „spíše nesouhlasím“ a „nesouhlasím“; N=1500.

Tato skupina výroků se snaží podchytit stereotypy vážící se k samé podstatě domácího násilí. První z výroků se váže na **redukci domácího násilí na fyzické násilí**. S tímto přístupem, který může vést i k podcenění ostatních forem násilí a nevnímá jejich provázanost, se častěji identifikují muži, a to ve 24 % případů, oproti pouhým 13 % žen; dále mladí lidé do 24 let věku (souhlasí ve 25 % případů). Zdaleka nejvíce s takovou redukcí ale souhlasí lidé, kteří téma považují za přeceňované, a to v celých **42 %** případů, přičemž z lidí, kteří jsou přesvědčení o velkém rozšíření tohoto násilí, s tímto výrokem souhlasí pouze 14 %. Přestože **facka je fyzickým násilím**, souhlasí s výrokem o tom, že je to přijatelný prostředek „snižování napětí“ ve vztahu celých **38 % lidí**, kteří domácí násilí považují za přeceňované téma. Za problematické lze označit i to, že s tímto výrokem častěji souhlasí mladí lidé ve věku 18 – 24 let (28 % s výrokem souhlasí) i 25 – 34 let (souhlasí 24 %), s čímž zřejmě souvisí i to, že s výrokem spíše souhlasí nezadaní. **Lidé, kteří hodnotí prevalenci jevu jako vysokou a ženy naopak s výrokem výrazně častěji nesouhlasí, a to v 88 %.**

To, že by se mělo domácí násilí **odehrávat pouze doma**, si myslí o něco více než polovina dotázaných. Je to **znepokojivé zjištění**, které ukazuje na problematičnost dnes už zaužívaného pojmu, který právě místo, kde k násilí dochází, spíše než např. jeho povahu, používá pro jeho vymezení. Významně častěji si to myslí lidé ve věku 18 – 24 let (61 %), čímž se ukazuje prostor pro osvětu v této otázce v rámci vzdělávacího systému, a dále pak lidé se základním vzděláním (66 % dotázaných v těchto kategoriích s výrokem souhlasí), což naznačuje, že je třeba otázce vymezit prostor právě v rámci poskytování tohoto vzdělání. Dalším **nebezpečným a široce rozšířeným stereotypem v české společnosti** je přesvědčení o tom, že **ukončením násilného vztahu dochází i k ukončení či zastavení násilí**, což je v rozporu s fakty – zatímco k ukončení násilí odchodem může dojít, není to nutný následek a v některých případech může naopak dojít k vyhocení násilí či k jeho transformaci v jiné typy násilného chování. Ještě častěji než průměr sledované populace si to myslí lidé, kteří téma považují za přeceňované – s tím, že odchodem násilí končí, souhlasí 56 % z nich.

Přestože lidé obecně znají nejméně často někoho, kdo má zkušenost se sexuálním násilím, **plných 70 % sledované populace věří, že sexuální násilí je běžnou formou domácího násilí.**

V této otázce panuje shoda napříč společenskými skupinami a bylo by dobré dále v této oblasti pokračovat s osvětou, a to zejména s ohledem na to, co je sexuální násilí a že se děje nejčastěji v rámci manželských a partnerských vztahů.

Systém pomoci obětem DN	NESOUHLASÍ	SOUHLASÍ
Oběti DN potřebují specializované služby	8 %	92 %
Řešení DN je odpovědnost celé společnosti	17 %	83 %
DN by měla řešit především rodina	53 %	47 %
Pro oběti DN je v české společnosti jednoduché získat pomoc	57 %	43 %
Párová terapie je účinným řešením DN	42 %	58 %

Znění zadání: „Přečtěte si, prosím, co lidé říkají o domácím násilí. U každého výroku uveďte, do jaké míry s ním souhlasíte nebo nesouhlasíte.“; výběr z možností: „souhlasím“, „spíše souhlasím“, „spíše nesouhlasím“ a „nesouhlasím“; N=1500.

Sledovaná populace se přiklání k tomu, že **řešení domácího násilí je odpovědností celé společnosti**. Mezi jednotlivými skupinami v názoru na tuto otázku ale panují zásadní rozdíly, jež se pojí s tím, jak dotazovaní vnímají celou problematiku domácího násilí. Pokud ji považují za **přeceňované téma, výrazně častěji s celospolečenskou odpovědností za řešení násilí nesouhlasí, a to v 37 %**. Naopak pokud dotázaní věří, že si **téma zaslouží více pozornosti a že se týká velké části společnosti, výrazně častěji věří, že se o společenskou odpovědnost jedná, a to shodně v 86 %**. K této otázce se přímo váže pohled na to, **zda by domácí násilí měla řešit především rodina**, což je postup, který je v řadě případů domácího násilí vyloučen zapojením dalších rodinných příslušníků do násilí minimálně jeho popíráním. Přesto s tímto postojem souhlasí téměř polovina dotázaných. **Problematickostí tohoto postoje si uvědomují spíše lidé, kteří vnímají, že prevalence násilí je velká, a ženy** (shodně s ním nesouhlasí 59 % z každé ze skupin). Naopak nejvíce s tímto přístupem souzní lidé, podle nichž je téma přeceňováno (63 %), je marginální (53 %) a dále muži (52 %).

Názory na **možnost získat pomoc** českou společností rozdělují, přičemž s tím, že je to snadné, souhlasí spíše mladí lidé ve věku 18 – 24 let a lidé, kteří téma považují za přeceňované. Lidé, kteří věří, že si téma domácího násilí zaslouží větší pozornost (95 %), ženy a lidé, kteří domácí násilí vidí jako problém velké části společnosti (shodně 94 %), výrazně častěji souhlasí s tím, že **oběti domácího násilí potřebují specializované služby**. Naopak lidé, kteří téma považují za přeceňované (27 %) a muži (11 %), výrazně častěji s touto potřebou nesouhlasí.

Se zavádějícími náhledy na téma domácího násilí úzce souvisí poslední výrok, který se ptá po vhodnosti **párové terapie** coby prostředku řešení domácího násilí. Vzhledem k povaze

násilného vztahu se nejedná o obecně doporučovaný postup (Levine & Klienová, 2012), zejména pokud má být cílem zachování vztahu, přesto s tímto postupem souhlasí celých 58 % oslovených. **Nejzásadnější je rozdíl mezi muži, kteří tento nástroj jako účinný vnímají v 66 %, a ženami, které jej tak vnímají jen ve 49 %.**

Příčiny DN	NESOUHLASÍ	SOUHLASÍ
DN je nejčastěji důsledkem psychického problému	25 %	75 %
Konzumace alkoholu způsobuje DN	13 %	87 %

Znění zadání: „Přečtěte si, prosím, co lidé říkají o domácím násilí. U každého výroku uveďte, do jaké míry s ním souhlasíte nebo nesouhlasíte.“; výběr z možností: „souhlasím“, „spíše souhlasím“, „spíše nesouhlasím“ a „nesouhlasím“; N=1500.

Některé z výroků, které byly dotázaným předloženy, se přímo snaží zachytit **možné vnímané příčiny tohoto jevu**. Tři čtvrtiny dotázané populace věří, že domácí násilí je nejčastěji důsledkem **psychického problému a shoda na tomto postoji panuje napříč všemi sledovanými skupinami**. Jedná se o stereotyp, který je velice silně rozšířen a který může být důsledkem individualizace tohoto jevu – u domácího násilí bývají zdůrazňovány specifické okolnosti, a naopak je odhlíženo od podmínek, které pro něj vytváří společenská nastavení, právě včetně stereotypů.

S touto otázkou se úzce váže i druhý z výroků, který za příčinu označuje **konzumaci alkoholu**, kterou je možné rámovat jako problém individuální, byť má významné společenské souvislosti. Souhlas s tímto výrokem je ještě vyšší, souhlasí s ním 87 % sledované populace, byť o jednoduché příčinné souvislosti se hovořit nedá, jedná se spíše o korelát. V rámci sledované populace s tímto výrokem ještě výrazně častěji souhlasí lidé, kteří jsou z nejstarší věkové kategorie, znají někoho, kdo má zkušenost s fyzickým násilím (je možné dovozovat, že alkohol v dané situaci mohl hrát roli) či mají nízký příjem. Naopak tuto souvislost nevidí více lidí z těch, kteří téma vnímají jako přeceňované, ti s výrokem souhlasí jen v 79 %.

Stereotypy, jež domácí násilí spíše spojují s individuálními rysy či patologiemi, jsme doplnili o stereotypy týkající se širšího kontextu domácího násilí a jeho vlivu.

Kulturní a genderová podmíněnost DN	NESOUHLASÍ	SOUHLASÍ
DN je soukromou záležitostí rodiny	81 %	19 %
DN je součástí české kultury	76 %	24 %

DN je součástí romské kultury	59 %	41 %
DN je v moderních společnostech více než v tradičních	60 %	40 %

Znění zadání: „Přečtěte si, prosím, co lidé říkají o domácím násilí. U každého výroku uveďte, do jaké míry s ním souhlasíte nebo nesouhlasíte.“; výběr z možností: „souhlasím“, „spíše souhlasím“, „spíše nesouhlasím“ a „nesouhlasím“; N=1500.

V rámci klastru kulturní podmíněnosti jsou zařazeny výroky, které odrážejí vliv celkového nastavení společnosti na domácí násilí. Konzervativní přístup k násilí, který jej rámuje jako **soukromou věc rodiny**, kdy tento přístup může snížit možnost a včasnost dosáhnout pomoci, zastávají **statisticky významně častěji** lidé, kteří téma vnímají jako **přeceňované** (41 %), či jako něco, co se týká **marginální části společnosti** (24 % souhlasí s výrokem), dále pak **muži** (souhlasí 23 % oproti 15 % žen). Spíše souhlasí i lidé mladší a nezadaní. Naopak s výrokem spíše nesouhlasí ženy a lidé s vysokoškolským vzděláním. Co se týče otázky po tom, zda je **domácí násilí součástí české kultury**, největší rozdíl se zdá hrát to, zda **dotazovaný zná někoho, kdo má s násilím zkušenost**. V okamžiku, kdy ano, je totiž výrazně pravděpodobnější, že bude s tímto výrokem souhlasit – zejména u lidí, kteří znají někoho, kdo zažil sexuální násilí, je tohoto přesvědčení celých 36 %, nicméně významně častěji s výrokem souhlasí všichni, kdo znají někoho se zkušeností s násilím. Roli zde mohou hrát konkrétní okolnosti těchto případů, které mohou být vztahovány specificky k místnímu prostředí.

Obdobný výrok dávající do souvislosti **romskou kulturu a domácí násilí**. Zde se výsledky ne zcela překvapivě liší. Domácí násilí stereotypně vnímá jako součást romské kultury celých 41 % dotázaných. **Výrazně častěji tento rasistický postoj zastávají muži, a to v celých 51 % dotázaných mužů, ale naopak pouze 31 % dotázaných žen** (byť i toto číslo je vysoké). Ještě o něco častěji než muži s výrokem souhlasí **lidé, podle nichž je téma přeceňováno (53 %)** a dále i lidé, kteří jej vnímají jako týkající se pouze marginální části společnosti (46 %). Spolu s ženami a mladými lidmi ve věku 18 – 24 let (67 %) s výrokem nesouhlasí lidé, podle nichž se jedná o jev s prevalencí napříč společností (64 %).

Obecnější výrok vztahující kulturní okolnosti k domácímu násilí se týkal porovnání tradiční a moderní společnosti. **S výrokem, že by v moderních společnostech bylo násilí více, než v tradičních nesouhlasí 60 % dotázaných**. S výrokem častěji nesouhlasí lidé s univerzitním vzděláním, vysokým životním standardem a také lidé žijící v hlavním městě. Naopak častěji s výrokem souhlasí lidé, podle nichž je téma přeceňováno.

Genderové stereotypy a obviňování obětí	NESOUHLASÍ	SOUHLASÍ
Manžel má právo na sex se svou ženou	52 %	48 %
Partner/ka má právo na sex se svým	48 %	52 %

partnerem/partnerkou		
Pokud by ve společnosti zavládla rovnost mezi muži a ženami, DN by se vyskytovalo méně	61 %	39 %
Je pochopitelné, že muži jsou nervózní a někdy agresivní, protože jsou zodpovědní za veškeré finanční starosti rodiny	69 %	31 %
Pokud se žena nestará o domácnost, je pochopitelné, že to vůči ní může vyprovokovat násilí	71 %	29 %
K DN dochází někdy také proto, že žena svého manžela/partnera vyprovokuje	44 %	56 %
Za nárůst DN může emancipace žen	82 %	18 %

Znění zadání: „Přečtěte si, prosím, co lidé říkají o domácím násilí. U každého výroku uveďte, do jaké míry s ním souhlasíte nebo nesouhlasíte.“; výběr z možností: „souhlasím“, „spíše souhlasím“, „spíše nesouhlasím“ a „nesouhlasím“; N=1500.

Příčiny domácího násilí ale mohou někteří lidé spatřovat i přímo na straně jeho obětí, jak ukazuje i oddíl věnovaný **genderovým stereotypům**. Jedním z důsledků genderových stereotypů je totiž i **obviňování obětí**, respektive žen, ze zažívaného násilí. Proto jsme dotázaným předložili i výrok, který **obviňuje ženy z násilí, pokud svého partnera tzv. vyprovokují**. Výrazně častěji s výrokem souhlasí lidé, kteří téma považují za přeceňované (z nichž většinu tvoří muži) a dále i lidé, kteří si myslí, že se násilí týká jen marginální části společnosti (72 % a 61 % z těchto skupin s výrokem souhlasí). Povážlivým zjištěním je i to, že **s tímto výrokem výrazně častěji souhlasí muži (68 % mužů) a naopak s ním výrazně méně často souhlasí ženy (pouze 45 % žen)**. Kdy přesně se o provokaci jedná, není z našeho výzkumu možné odvodit, zeptali jsme se nicméně i na to, zda takovou provokací může být **zanedbávání domácnosti**, a to konkrétně ze strany ženy. 29 % dotázaných s tímto výrokem souhlasilo, což je samo o sobě alarmující. Pokud se podíváme na to, kdo s ním spíše **nesouhlasí**, jedná se zejména o osoby s univerzitním vzděláním (s výrokem souhlasí jen 19 % z nich, byť i to je mnoho), dále ženy (20 % z nich), a osoby, které domácí násilí považují za problém dotýkající se velké části společnosti (25 %). Naopak zanedbávání domácnosti vnímají jako pochopitelnou příčinu domácího násilí výrazně častěji **lidé, podle nichž je téma přeceňováno (46 %), muži (38 %) a lidé, podle nichž je téma marginální (35 %)**.

V souvislosti s genderovými stereotypy jsme se zaměřili i na některé postoje k nárokům a právům, které podle některých osob vznikají, pokud vstupujeme do intimního vztahu. Právě tyto stereotypy, které jsou navíc často v rozporu s českou právní úpravou, se ukazují jako rozšířené. S výrokem, že **manžel má právo na sex se svou manželkou**, souhlasí téměř polovina

dotázaných. S výrokem **nesouhlasí více žen (59 %)** a naopak souhlasí více mužů (54 %). S výrokem spíše **(63 %) souhlasí lidé, podle nichž je téma přeceňované** a naopak spíše nesouhlasí lidé s univerzitním vzděláním (59 %). Tématu se věnuje i výrok, který se neváže na institut manželství, ale obecně partnerství. I tady vidíme rozdělení sledované populace zhruba na dvě poloviny. Muži s výrokem opět souhlasí častěji (59 % dotázaných mužů souhlasí oproti 46 % dotázaných žen), **nejčastěji s ním ale opět souhlasí lidé, kteří téma považují za přeceňované (souhlasí s ním plných 67 % z nich)**. Představy nároku na sex, který se zdá být minimálně potenciálně v rozporu s plným vědomým souhlasem, jsou velice problematické a je třeba jim věnovat pozornost v rovině osvěty.

Přes zjevné rozdíly v hodnocení příčin násilného chování i jeho povahy a obeznámenosti s lidmi, kteří mají zkušenost s ekonomickým násilím, **61 % oslovených nesouhlasí s tím, že by rovnost mezi muži a ženami mohla snížit výskyt tohoto násilí**. Je to pozoruhodné vzhledem k tomu, že povědomí o nerovnoměrné distribuci jevu ve společnosti je relativně velké; je možné předpokládat jistou spojitost s individualizovaným a psychologizujícím přístupem k jevu. Výzkum rovněž neměl ambici zachytit, co přesně si pod pojmem rovností oslovení představují. S výrokem výrazně častěji, ale stejně pouze v 55 % případů, souhlasí lidé ve věku 18 – 24 let a naopak nejméně často s ním souhlasí lidé, kteří jsou v současnosti sezdání. Odpovědi na tuto otázku ukazují prostor pro osvětu v této otázce. V tomto kontextu je zajímavé podívat se na to, kdo souhlasí **s omlouváním násilí jako něčeho, co plyne ze stresu, jemuž jsou muži vystaveni v souvislosti s ekonomickým zajištěním rodiny, tedy jedním z rysů společenské nerovnosti**. Jako pochopitelnou příčinu násilí, která je zároveň psychologizující, neboť individualizuje nerovnost plynoucí z nastavení společnosti, jej označují výrazně častěji muži, kteří s výrokem souhlasí ve 42 %. Ještě výrazně častěji s výrokem nicméně souhlasí **lidé, kteří téma vnímají jako přeceňované, u nichž jde o 55 % z celé skupiny**. Zdaleka nejvíc s **výrokem nesouhlasí ženy (81 %)**, dále lidé s univerzitním vzděláním (76 %) a lidé, podle nichž se téma týká velké části společnosti (74 %).

Posledním výrokem, který se vztahuje k přítomnosti genderových stereotypů ve společnosti, je vnímání kauzality mezi emancipací žen a nárůstem domácího násilí. Pozitivním zjištěním je, že tento postoj zastává jen menšina oslovených, a to 18 %, poněkud problematické ale je, že se nezdá, že by oslovení vnímali obecně souvislost mezi genderovými nerovnostmi a tímto typem násilí. **S výrokem, podle něž za nárůst domácího násilí může emancipace žen, výrazně častěji souhlasí lidé, podle nichž se jedná o přeceňované téma – jedná se o 39 % z nich. Za nimi následují muži, kteří s výrokem souhlasí v 26 %. Naopak nejméně s výrokem souhlasí ženy (10 %)**, lidé, podle nichž se téma týká velké části společnosti (12 %), lidé s univerzitním vzděláním (13 %) a lidé, podle nichž by se tématu mělo věnovat více pozornosti (15 %).

Falešné obvinění	NESOUHLASÍ	SOUHLASÍ
Ženy se často svým partnerům mstí tím, že je obviní z DN, i když se nic takového nestalo	51 %	49 %

Znění zadání: „Přečtěte si, prosím, co lidé říkají o domácím násilí. U každého výroku uveďte, do jaké míry s ním souhlasíte nebo nesouhlasíte.“; výběr z možností: „souhlasím“, „spíše souhlasím“, „spíše nesouhlasím“ a „nesouhlasím“; N=1500.

Představa **falešného obviňování** z násilí je něčím, co dělí dotazovanou populaci téměř na polovinu. Při bližším pohledu z tohoto chování **podezírají muži ženy, a to v 62 % a naopak 63 % žen s výrokem nesouhlasí**. Vůbec nejvíc s výrokem shodně souhlasí 64 % osob se základním vzděláním a 64 % lidí, kteří téma považují za přeceňované. I vnímaná marginálnost výskytu ve společnosti vede k vyššímu souhlasu s výrokem (56 %) a naopak pokud je téma vnímáno jako něco, co se týká většiny společnosti, více jich s výrokem nesouhlasí (56 %).

Životní podmínky a pociťované bezpečí

S domácím násilím se úzce pojí pocit bezpečí, kdy se domov pro člověka, který v něm domácímu násilí čelí, může stát místem, kde se bezpečně necítí, a naopak jiná místa, třeba pracoviště, mohou naopak působit jako bezpečné zóny. Respondenti v našem výzkumu se nejbezpečněji cítí doma, a to v 88 % případů, nejméně bezpečně ve veřejném prostoru – 69 %.

Pandemická situace a související omezení pohybu měly na pociťované bezpečí doma vliv téměř u třetiny respondentů. Na otázku „**Jak se podle Vás obecně změnil pocit bezpečného domova během zavedení plošné karantény (lockdownu) kvůli Covidu 19?**“ odpovědělo 26 % respondentů v tom smyslu, že se spíše zhoršil, v 6 % případů se pak zhoršil hodně.

Výběr odpovědi na otázku: „**Jak se podle Vás obecně změnil pocit bezpečného domova během zavedení plošné karantény (lockdownu) kvůli Covidu 19?** Bezpečný domov je místo, kde se lidé nemusí nikoho bát a mohou se cítit pohodlně.“; výběr z možností: Hodně se zhoršil; Spíše se zhoršil; Nezměnil se; Spíše se zlepšil; Hodně se zlepšil; Nevím/bez odpovědi; N=1500.

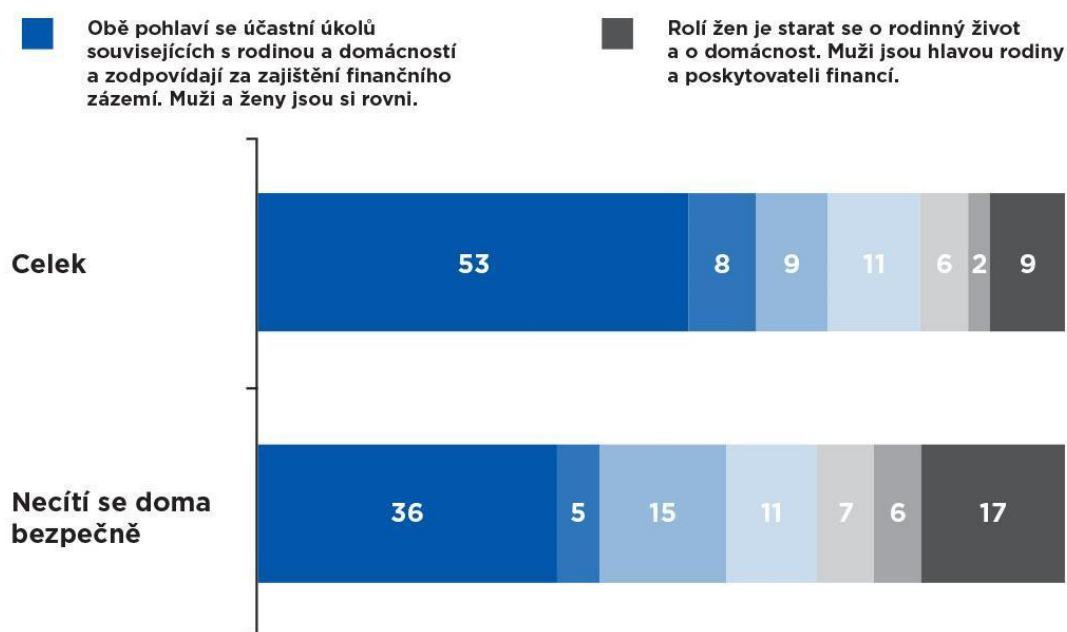
A na podobný vývoj ukazují i odpovědi na otázku po **vlivu pandemie na vztahy v rámci domácnosti během pandemie**. Pro 21 % respondentů se staly vztahy v domácnosti napjatějšími a přinášely více stresu, pro 7 % respondentů to pak bylo zhoršení výrazné.

Výběr odpovědi na otázku: „Jak ovlivnila plošná karanténa (lockdown) kvůli Covid19 Váš vztah s ostatními lidmi žijícími ve stejné domácnosti.“; výběr z možností: Stal se mnohem napjatějším a stresujícím; Stal se spíše napjatějším a stresujícím; Nezměnil se; Stal se o něco bohatším a harmoničtějším; Stal se o hodně bohatším a harmoničtějším; Nevím/bez odpovědi; N=1500.

Z hlediska pocitu bezpečí doma během pandemie se také ukázala korelace s dalšími parametry. Respondenti, kteří mají děti, se spíše v době pandemie necítí bezpečně oproti bezdětným. Nízký příjem a nižší dosažený stupeň vzdělání také koreluje s menším pocitem bezpečí doma, a konečně ženy spíše než muži vykazovaly v souvislosti s pandemií zhoršený pocit bezpečí.

Otázky bezpečí se obecně operacionalizují relativně obtížně, neboť je to pocit, který má mnoho rozměrů a není snadno měřitelný – kromě pocitů ohrožení například právě násilím v něm může hrát významnou roli pocit ekonomického ohrožení, prekarity bydlení apod. Ve výzkumu se nicméně ukazuje zajímavá korelace, kdy lidé, kteří se doma necítí bezpečně, zároveň zastávají oproti průměru konzervativnější náhled na rozdělení rolí, které by muži a ženy měli zastávat. Ukazuje to následující dvojice grafů. První ukazuje distribuci odpovědí na sedmibodové škále v celé populaci, druhý pak pouze u těch, kdo se doma necítí bezpečně.

Znění otázky: „Který z výroků je blíže tomu, jak vnímáte role žen a mužů ve společnosti?“; výběr pozice na sedmibodové škále mezi bodem 1 „Žena se má starat o rodinný život a pečovat o domácnost. Muž je hlavou rodiny a zajišťuje finance.“ a 7 „Muž a žena se podílejí na rodinných a domácích záležitostech a zajišťují finanční zázemí. Muži a ženy si jsou rovni.“; N=1500; dopočet do 100 % tvoří odpovědi nevím/bez odpovědi.

Nejen toto zjištění si zasluhuje do budoucna další výzkum.

Literatura

- Amnesty International*. (2015). *Nosí minisukně? O znásilnění si koledovala, myslí si třetina Čechů*. Brno. Retrieved from <https://www.amnesty.cz/news/1418/nosi-minisukne-o-znasilneni-si-koledovala-mysli-si-tretina-cechu>
- Levine, P. A., & Klienová, M. (2012). *Trauma očima dítěte*. Praha: MAITREA.
- Persefona. (2016). *Sexuální násilí očima české veřejnosti*. Brno. Retrieved from <http://www.zlabyrintunasili.cz/assets/persefona-senat-prezentace.pdf>
- Problematika domácího násilí optikou české populace*. (2020). Brno.
- Walby, S., & Allen, J. (2004). *Domestic Violence, Sexual Assault and Stalking: Findings from the British Crime Survey*. London.